

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ФИЛОЛОГ

ЧАСОПИС ЗА ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ И КУЛТУРУ

V 2014 9

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

GLAGOLI IZVJEŠTAVANJA KAO EVALUATIVNA SREDSTVA U POLICIJSKIM IZVJEŠTAJIMA NA ENGLESKOM JEZIKU

Apstrakt: U ovom radu govorićemo o glagolima izvještavanja kao jednom od sredstava kojima se može ostvariti evaluacija događaja, postupaka ili tvrdnji u narativnom tekstu. Istraživanje je izvršeno na korpusu policijskih izvještaja na engleskom jeziku. Izbor glagola izvještavanja predstavlja jedan od načina da pripovjedač iskaže lični stav prema tvrdnji koju iznosi, a kada se radi o prenošenju izjave trećeg lica, izbor ovog glagola može pokazati pripovjedačevu ličnu procjenu kredibiliteta takve tvrdnje ili samog njenog autora. Na ovaj način, policijski izvještaji, kao i drugi narativni tekstovi, imaju za cilj ne samo da predstavljaju realnost već i da je konstruišu, zahvaljujući subjektivnosti koja se postiže evaluacijom.

Ključne riječi: evaluacija, narativ, glagoli izvještavanja, policijski diskurs.

1. Uvod

U ovom radu razmatra se izbor glagola izvještavanja kao sredstva za izražavanje evaluacije u okviru narativne strukture policijskog izvještaja. Među različitim tipovima ovakvih sredstava, glagoli izvještavanja mogu predstavljati zasebnu kategoriju i pokazati u kojoj mjeri se evaluiranje događaja, postupaka ili tvrdnji prilagođava institucionalizovanom diskursu i nastojanju da se oni prikažu što je moguće objektivnije, a da se policijski službenik distancira u pogledu iskazivanja vlastitog doživljaja, emocionalnog i subjektivnog procjenjivanja. Nekada, u zavisnosti od uticaja koji su pojedini događaj ili tvrdnja imali na samog pripovjedača, policajac ne može dosljedno da se pridržava profesionalne, preferirane terminologije, već upravo individualnim izborom ovakvog glagola posredno iznosi lični sud, u manje ili više eksplicitnom obliku.

2. Narativna struktura policijskih izvještaja

Policijski izvještaji, kao poseban vid institucijskog diskursa, imaju svoju osobenu, narativnu strukturu. Budući da svaki od policijskih izvještaja koji sačinjavaju naš korpus predstavlja svojevrsni narativni tekst u kojem policajac pripovijeda o onome što je doživio određenog dana prilikom obavljanja dužnosti, model analize narativne strukture koji su razvili Labov i Valetzky (Labov, Waletzky 1967) pokazao se pogodnim za izučavanje strukturnih ali i leksičkih karakteristika ovih tekstova. Labov je predložio opšti model potpuno razvijenog, „idealnog“ narativa o ličnom iskustvu, koji se sastoji od šest strukturnih dijelova: 1. apstrakt ili sažetak (*abstract*), 2. orijentacija (*orientation*), 3. zaplet (*complicating action*), 4. evaluacija (*evaluation*), 5. rasplet (*resolution*) i 6. koda (*coda*). Svaki od ovih elemenata ima svoju speci-

fičnu narativnu funkciju, kao i jezičke forme putem kojih se realizuju odgovori na pojedine zahtjeve narativa.

Minimalna naracija podrazumijeva postojanje makar tri osnovne komponente – orijentaciju, koja nam pruža podatke o vremenu, mjestu i učesnicima u događaju, zatim zaplet u vidu niza narativnih klauza koje nas informišu o toku događaja i, konačno, rasplet (Labov 1972: 360). Međutim, da bi priča bila nešto više od minimalne naracije, neophodno je da sadrži evaluativne elemente koji mogu prožimati svaku od navedenih komponenti. Naracija koja sadrži samo orijentaciju, zaplet i rasplet ne može se nazvati kompletnom (Labov, Waletzky 1967: 33). Ona može savršeno iznijeti svoju informativnu ulogu, ali će ipak biti nezgodna za razumijevanje. Takvoj naraciji nedostaje značaj, ona jednostavno nema smisla (*ibid.*). Labov (1972: 370) smatra da prosto nizanje rečenica koje čine zaplet i rasplet ne može informisati čitaoca ili slušaoca o brojnim, važnim implikacijama tih događaja. Svi ovi bitni aspekti narativnog teksta ostvaruju se upotrebom evaluativnih sredstava i stoga je njihovo prisustvo u narativnim tekstovima od ključne važnosti.

Policijski izvještaji su uvijek proizvod spoljašnjeg stimulansa, zadovoljenja interesa institucije prije svega, ali i sopstvenog interesa (Shuy 2005: 177). Policajac ima obavezu da, u pisanoj formi, izloži ono što je doživio u toku obavljanja svog posla određenog dana kada je došlo do nekog incidenta. On mora navesti gdje se nalazio u trenutku kada je primio poziv, kada i kako je na njega odgovorio i čime je rezultirala njegova intervencija, odnosno koje su bile njene posljedice. Tako je funkcija ovakvih narativnih tekstova od presudnog značaja za njihovu strukturu.

3. Korpus i metodologija

Pitanje upotrebe glagola izvještavanja u evaluativne i retoričke svrhe razmatrano je na korpusu prikupljenih policijskih iz-

vještaja na engleskom jeziku. Ovi izvještaji su nam postali dostupni zahvaljujući profesoru dr Džonu Olsonu (John Olsson), profesionalnom lingvisti forenzičaru iz Britanije, autoru nekoliko značajnih djela iz oblasti forenzičke lingvistike, od kojih je široj lingvističkoj publici vjerovatno najpoznatije *Forensic Linguistics: An Introduction To Language, Crime and the Law* iz 2008. Radi se o 104 policijska izvještaja, od ukupno 64.963 riječi. Izvještaje su sačinili britanski i australijski policajci, i oni su do nas stigli djelimično anonimizirani, tako da su imena učesnika, mjesta i svi drugi podaci koji bi mogli ugroziti njihovu anonimnost skriveni, obično upotrebom riječi *name* i sl., napisane velikim slovima. Tekstovi su različitih dužina, ali prosječni izvještaj sadrži od 465 do 620 riječi.

Tokom istraživanja primijenjeni su metodi analize diskursa i analize registra, pored metoda korpusne lingvistike. Primjena metoda korpusne lingvistike uključivala je poređenje upotrebe nekog jezičkog oblika u našem korpusu s podacima o opštoj jezičkoj upotrebi, dostupnim putem velikih elektronskih korpusa kao što su *The Cobuild Project* ili *BNC (British National Corpus)*, kako bi se mogli donijeti validni zaključci o specifičnim leksičkim i sintaksičkim obilježjima policijskog registra.

Ovo istraživanje obavljeno je u okviru šire sintaksičko-leksičke analize policijskog registra, kao i narativnih karakteristika tekstova policijskih izvještaja iz ugla forenzičke lingvistike, mlade discipline koja posljednjih desetak godina doživljava procvat, a koja čini središte interesovanja i ciljeva ovog istraživanja.

4. Glagoli izvještavanja u policijskom diskursu

Analizom smo ustanovili da postoje pojedine leksičke specifičnosti policijskog diskursa u smislu izbora glagola koji se upotrebljavaju za izvještavanje sopstvenog ili tuđeg govora, ali često i za komentaris-

nje i procjenjivanje nečijih postupaka. Izbor glagola izvještavanja jeste jedan od načina da autor iskaže lični stav prema tvrdnji koju iznosi (Swales 1990: 150). Hajland (Hyland 1998: 124) smatra da odgovarajući leksički izbor glagola izvještavanja predstavlja jedno od gramatičkih sredstava kojima pisac ili govornik zauzima određenu retoričku poziciju u odnosu na tvrdnju koja se iznosi. Svaki glagol može biti upotrijebljen u različite retoričke svrhe, i upravo na osnovu izbora glagola izvještavanja možemo procijeniti stav autora ili govornika kada se radi o utvrđivanju vjerodostojnosti tvrdnje, njenom značaju, vrijednostima ili slabostima. Usljed toga, leksički i gramatički izbori u pogledu upotrebe glagola izvještavanja mogu biti uslovljeni retoričkim kontekstom. Hoper (Hopper 1987: 140) tvrdi da se gramatički izraz ne može odvojiti od prirode svog retoričkog konteksta, niti se gramatički izbori mogu vršiti bez razumijevanja njihove retoričke namjene.

Uz pomoć programa za analizu korpusa *WordSmith Tools*, identifikovali smo najčešće glagole izvještavanja u našem korpusu policijskih izvještaja, a zatim analizirali njihovu upotrebu u pogledu stava koji prenosi autor izvještaja i retoričkih strategija kojima se pri tome služi. Utvrdili smo da se u korpusu nalazi ukupno 810 glagola izvještavanja.

Analizu možemo započeti tako što ćemo najprije kategorizovati ove glagole u tri grupe: slabi, umjereni (neutralni) i jaki. Ovakvu kategorizaciju konstruisali smo na osnovu stepena u kojem određeni glagol prenosi uvjerenost u istinitost tvrdnje koju iznosi sam autor ili neko drugo lice. Kada je stav autora prema nekoj tvrdnji već određen, preostaje da autor na neki način pokaže koliko je siguran u ispravnost tog svog stava, ukoliko se radi o iznošenju njegove vlastite tvrdnje, odnosno da pažljivije izrazi svoje slaganje ili neslaganje s tvrdnjom trećeg lica (Hyland 1998: 156). Hajland (*ibid.*) ističe da takvo ograđivanje nije samo

pitavanje jezičke odluke već i da može zavisi- ti od društvene interakcije između pripovjedača i čitalaca. Razliku u retoričkom stavu pripovjedača u odnosu na tvrdnju koju iznosi možemo ilustrovati na sljedeći način:

- 1) A check of Police databases was carried out, which **showed** that a complaint had been made by witness NAME to Police witness NAME on DATE at POLICE STATION regarding this, and that NAME (now ACCUSED) was shown as a named suspect.
- 2) Whilst in essence it **proved** that Club NAME is undoubtedly our bussiest 'hot-spot', the unfortunate timing did not allow the full potential of this initiative to be met.
- 3) The enquiry **indicated** that now ACCUSED had failed to respond to 2 pieces of correspondence issued to him at his home address, in respect of the speeding offence.
- 4) **It is felt therefore that** it would be worthy of consideration as a repeat initiative in the near future as either a local or Safer Central initiative.

Iako je u tri prva primjera tvrdnja potkrijepljena čvrstim dokazima, uočljiva je razlika u retoričkoj jačini iznesene tvrdnje. Glagol *indicate* predstavlja umjeren glagol izvještavanja, koji, za razliku od jakih glagola *show*, *prove* ili *demonstrate*, ublažava tvrdnju koja slijedi, što se može pokazati kao korisna retorička strategija u odbrani od mogućih, naknadno prikupljenih informacija i dokaza koji bi eventualno oborili takvu tvrdnju. U četvrtom primjeru, slabiji glagol *feel* u značenju „smatrati“ ili „vjеровати“ veoma oprezno uvodi tvrdnju koja slijedi kao nešto za šta autor smatra da bi u određenoj situaciji možda moglo biti od koristi.

Tabelom ćemo prikazati način na koji smo klasifikovali glagole prema prirodi evaluacije i jačini pripovjedačeve uvjerenosti u ispravnost i validnost tvrdnje koju iznosi on sâm ili kada prenosi tvrdnju drugog lica, odnosno procjenjuje događaj ili situaciju o kojoj govori. Ovakvo grupisanje zasniva se prvenstveno na semantičkim obilježjima pojedinih glagola koja nam

omogućavaju da ocijenimo njihovu jačinu u pogledu evaluiranja tvrdnji, kao i da uočimo subjektivnost koju može da ispoljava autor prilikom procjene. Takođe, u tabeli ćemo dati primjere glagola iz našeg korpusa iz sve tri kategorije, kao i procentualni udio koji imaju u ukupnom broju ovih glagola u policijskim izvještajima.

Jačina i funkcija glagola	Primjeri glagola iz korpusa	Ukupno u korpusu
NEUTRALNI: glagoli kojima pripovjedač/govornik opisuje činjenično stanje bez evaluiranja tvrdnji, događaja ili situacija o kojima govori.	<i>state, inform, say, observe, ask, tell, know, explain, indicate, comment</i>	82%
SLABI: glagoli kojima pripovjedač/govornik iznosi pretpostavke, sumnje, spekulisanje sa slabijim stepenom uvjerljivosti u istinitost svoje procjene	<i>suggest, intimate, believe, think, feel (that), hope, allege, advise</i>	7%
JAKI: autor iskazuje svoje čvrsto uvjerenje u tačnost i objektivnost svog iskaza, izražava osuđivanje ili negativan stav prema tvrdnjama ili situacijama.	<i>claim, show, demonstrate, point out, prove</i>	11%

Razmotrićemo sada upotrebu ovih glagola u policijskim izvještajima sa aspekta evaluativnog efekta koji se njima ostvaruje, pri čemu ćemo ispitati najprije one glagole čija je funkcija da evaluiraju isključivo tvrdnje, sopstvene ili tuđe, a zatim i one glagole koji uključuju kognitivne ili perceptivne radnje i kojima se, pored tvrdnji, evaluira i ponašanje, situacije ili događaji.

4.1. Glagoli u službi evaluacije istinitosti ili ispravnosti tvrdnji

Kako bismo lakše pristupili analizi, odlučili smo da najprije ispitamo upotrebu i retoričku jačinu onih glagola kojima se prenose i evaluiraju tvrdnje pripovjedača

ili nekog drugog lica. U korpusu je zastupljen najveći broj neutralnih formalnih glagola u ovoj funkciji, ali postoje i primjeri upotrebe slabijih glagola koji izražavaju manju sigurnost i veću opreznost prilikom evaluacije tvrdnji, odnosno jačih glagola koji donose veći stepen ubjeđenja u istinitost tvrdnje koja se prezentuje.

Slabiji glagol *suggest* (20 citata u korpusu) najčešće treba da ukaže na to da je autor tvrdnje dao neki prijedlog na razmatranje, ali da nije prikupio dovoljno čvrstih činjenica kojima bi potkrijepio svoju tvrdnju, pa pripovjedač, u našem slučaju policajac, ne želi da se deklarise u pogledu sopstvenog slaganja ili neslaganja s tim prijedlogom. Isto tako, nesiguran stav je više nego uočljiv kada se radi o uvođenju prijedloga koji potiče od samog pripovjedača korišćenjem glagola *suggest*.

- 5) The EDT worker refused to come out suggesting Police try other avenues until I **suggested** that she should deal with the matter personally.

Glagol *suggest* takođe susrećemo u tipično policijskoj frazi *there is evidence to suggest that*, koja se primjenjuje prilikom ispitivanja osumnjičenog, odnosno komuniciranja u policijskoj stanici:

- 6) Q. **There is evidence to suggest that** this man was struck on the head with a bottle. What can you tell me about this?
 A. I never seen him get hit with a bottle and I know nothing about that.
 Q. **There is also evidence to suggest that** this man was repeatedly kicked by several persons. What can you tell me about this?

Upotrebom ovakve fraze policajac iznosi tvrdnju za čiju validnost postoje određeni, nedvosmisleni dokazi, pa je i njegova uvjerenost u ispravnost takvog tumačenja događaja znatno veća i stabilnija. U potpuno istovjetnom značenju, ali s manje izraženim stepenom sigurnosti u istinitost neke tvrdnje, nalazimo glagol *allege* (10 citata), u frazi *it is alleged that*, koja se

javlja, kada su naši izvještaji u pitanju, isključivo u kontekstu policijskog saslušanja. Sam glagol *allege* može se često naći u standardnom policijskom opisu incidenta u izvještaju, kao što je to slučaj i sa izvedenim prilogom *allegedly* (11 citata). Frazom *it is alleged that* policajac oprezno uvodi tvrdnju koju predstavlja kao tuđu, zasnovanu na indicijama, tj. onu do koje se došlo u toj konkretnoj fazi istrage počinjenog prestupa, kao u sljedećem primjeru:

- 7) Q. This male person (witness NAME) has sustained a cut to his head during the assault and **it is alleged that** you struck him on the head with a bottle. What can you tell me about this?

Glagol *intimate* (8 citata) takođe prenosi indirektan stav autora i prisutan je u našem korpusu, u slučajevima kada se iznose isključivo tvrdnje trećeg lica. Obično je stav policijskog službenika prema takvoj tvrdnji na neki način negativan, što je uočljivo već u istoj rečenici ili rečenici koja slijedi.

- 8) Upon arrival at the custody suite holding area, accused **intimated** that his hands/ wrists were sore as a result of the applied handcuffs. Accused initially refused for the handcuffs to be removed, stating that he wanted photographs of his wrists taken first of all, but then changed his mind at which time the handcuffs were removed and reapplied to the front (palms together).

Jasno je iz primjera da policajac koji je napisao izvještaj s neodobravanjem gleda na ponašanje osumnjičenog, koji je najprije odbio da mu se uklone lisice kada su policajci to namjeravali da učine kako bi mu olakšali nelagodnost na koju se prethodno požalio, ali je zatim „promijenio mišljenje“ i pristao da mu se one uklone. Ovaj glagol se, inače, u policijskim izvještajima upotrebljava isključivo u značenju *to announce*, *to proclaim*, a ni u jednom slučaju u svojoj daleko češćoj upotrebi, u značenju *to make known subtly and indirectly*, to

hint (Oxford Advanced Learner's Dictionary, 2010).

Glagol *claim* (12 citata), po značenju blizak prethodnom, ali mnogo jači i direktniji, koristi se u našem korpusu isključivo za prenošenje tuđih tvrdnji, i to obično onda kada postoji negativan stav ili veća doza skepticizma prema jednoj takvoj tvrdnji, kao što je slučaj u sljedećem primjeru:

- 9) No reason for the fall out between the accused has been made known to Police, both **claim** to have been attacked for no reason by the other accused but refused to give statements to that effect.

Razumljivo je da policajac ne može pozitivno komentarisati tvrdnju optuženih da su se posvađali bez ikakvog razloga, a uz to odbili da daju izjavu u pogledu događaja koji je u pitanju. Upotrebom glagola *claim* za prenošenje onoga što je osumnjičeni rekao, policajac kao da želi da se distancira od takve izjave i da na indirektan način iskaže svoje neodobravanje usljed kontradiktornih činjenica datih prethodno ili u daljem tekstu izvještaja.

U svakodnevnoj neformalnoj naraciji u ulozi glagola izvještavanja u potvrdnim rečenicama, tipično nalazimo glagole *say* i *tell* u prošlom vremenu. Stav pripovjedača u takvim primjerima zavisi od same tvrdnje koja slijedi i ne može se unaprijed okarakterisati kao pozitivan ili negativan. U našem korpusu glagol *say* upotrijebljen je 37 puta u navođenju tuđeg govora, od čega šest primjera predstavlja dio govora osumnjičenog u toku ispitivanja obavljenog u policijskoj stanici. Glagol *tell* se u ovoj ulozi javlja 45 puta. S druge strane, takođe neutralni ali znatno formalniji glagol *state* može se pronaći u čak 102 citata.

- 10) NAME **stated** that during the interview of the victim the victim **stated** that she was lured into a brown van (Chevy or Ford) by her ex-girlfriend.

Iako se glagol *state* često primjenjuje kao alternativa neutralnim glagolima *say* i *tell*, podaci do kojih smo došli istraživanjem našeg korpusa pokazuju da se ovaj glagol koristi i onda kada je stav pripovjedača prema tvrdnji koju je neki autor iznio negativan, odnosno da pripovjedač nije saglasan s takvom tvrdnjom, kao u sljedećem primjeru:

- 11) I explained to ACCUSED the reason for us speaking to him, and he **stated** that the manner of his driving had been due to him not wearing his glasses which he required for driving. However, I was aware at this time of a strong smell of alcohol coming from the breath of ACCUSED...

U ovom primjeru, u prvoj rečenici, prepričava se ono što je optuženi izjavio, ali se već iz druge rečenice može primijetiti da narator takvu izjavu ne smatra istinitom i da s njom nije saglasan. Takva upotreba glagola *state* predstavlja dio retoričke strategije koja služi za kritičku evaluaciju neke tvrdnje. U našem korpusu, međutim, rjeđe nalazimo ovakvu upotrebu glagola *state*, koji se najčešće koristi da prenese ono što je treća osoba rekla prilikom ispitivanja koje se odvijalo na mjestu gdje se odigrao neki incident ili u policijskoj stanici, bez daljeg razmatranja istinitosti ili neistinitosti takve tvrdnje.

Po definiciji, glagol *state* označava, prije svega, formalno usmeno ili pismeno izjašnjenje po nekom pitanju („to formally write or say something, especially in a careful and clear way“, *Oxford Advanced Learner's Dictionary*, 2010), ali se u našem korpusu češće koristi da iskaže ono što je treća osoba izgovorila, bez indicija da je taj iskaz na neki način evidentiran, pismeno ili u vidu audio-snimka. U mnogim slučajevima nije u potpunosti jasno da li je izjava formalno i zvanično zabilježena ili se samo radi o nečemu što je neko nezvanično rekao u datom trenutku. U sljedećem primjeru iz korpusa glagol *state* se javlja kao glagol izvještavanja u više uzastopnih

rečenica, što ga čini jednim od prepoznatljivih leksičkih obilježja policijskog diskursa:

- 12) We then spoke with Mr. Stykes. Mr. Stykes **stated** he was sleeping on his stomach when he was woken by the feeling of a person on his back. He **stated** it felt like someone was kneeling on him. Mr. Stykes also **stated** he felt sharp pain but at first he did not know what it was. He then rolled over and **stated** he recognized Ms. Tang and realized that she had a knife in her hand and was stabbing him. Mr. Stykes **stated** he was able to sit up and physically push Ms. Tang off the bed. Mr. Stykes **stated** he was able to get up and walk over to his desk where his cell phone was located and called 911. Mr. Stykes **stated** Ms. Tang just walked out of his room.

Glagol *inform* nalazimo u 96 primjera u našem korpusu, od čega 18 puta u pasivnoj konstrukciji, što naglašava formalnu prirodu ovog tipa diskursa. Ovaj glagol, u većini slučajeva, koristi se kao potpuni ekvivalent neformalnim glagolima *say* i *tell*, bez dodatnog značenja „zvanično obavijestiti ili pružiti detaljne informacije o nečemu“, i može se naći u kontekstima neuobičajenim za svakodnevni jezik. Takva njegova upotreba takođe obilježava leksički izbor policijskog registra:

- 13) The ACCUSED **informed** Police witness NAME and I that he stayed at this address and he **informed** us that he had smashed the living room window by throwing the television through it.

U korpusu se javljaju i drugi glagoli za uvođenje tuđeg govora, po prirodi najčešće formalni. Neki od ovih glagola su po svojoj funkciji slabiji, drugi su neutralni, a treći, opet, jači. Neki su praćeni prijedlozima kao što su *as*, *to*, *for*, *with*, *of*, a neki imenicom ili *that* klauzom. Pored prethodno navedenih prisutni su, s pripovjedačeve tačke gledišta jači ili neutralni, glagoli *challenge* (5 citata), *apprise of* (4 citata, u okviru izraza *be apprised of the circumstances*), *point out* (6 citata), *comment* (10 citata),

indicate (16 citata), *direct* (19 citata, u okviru izraza *to be directed to do something*), koji opet prenose značenje neformalnih glagola *ask*, *say* i *tell*. Evo nekih primjera:

- 14) I was **directed** via means of my personal radio to attend at NUMBER, NAME STREET, TOWN in relation to an assault where *it was alleged that* a male person (witness NAME. had been struck on the head with a bottle.)
- 15) Upon our arrival a short time later, we were **apprised of the circumstances** by witness NAME.
- 16) Witness NAME **challenged** witness NAME as to why she had done this which led to both of them starting to argue.
- 17) **It was pointed out that** the process could be lengthy, however Mrs King, after consultation with her solicitor, agreed to my request.
- 18) At this time, I read out the relevant details from the form to ACCUSED, who **indicated** that he understood same.

U primjerima 14 i 15, primjenom ustaljenih službenih fraza, policijski službenik nalazi način da se uspješno distancira od bilo kakve lične procjene istinitosti ili valjanosti tvrdnji ili postupaka učesnika. U primjeru 16, upotrebom glagola *challenge*, policajac, ipak, procjenjuje da je osoba svojim pitanjem izazvala svađu do koje je kasnije došlo. U primjeru 17 policajac ističe činjenicu da je upozorio svjedoka na moguće posljedice izvršavanja onoga što se od njega zahtijevalo, a što treba da pokaže da je propisno izvršio svoju dužnost. U posljednjem primjeru, upotrebom umjerenog glagola *indicate*, policajac se ograđuje od moguće tvrdnje da u toku saslušavanja osumnjičeni nije u potpunosti razumio svoja prava i tako, ne znajući, izrekao ono što u suprotnom ne bi izgovorio da je zaista shvatio da ne radi u sopstvenom interesu.

Po retoričkoj prirodi koju ima u policijskim izvještajima, glagol *advise* možemo svrstati u neutralne glagole. Njega u izvještajima možemo pronaći u 20 citata, i to isključivo u specijalnom značenju, adekvatno njegovoj upotrebi u formalnom pravnom diskursu:

- 19) The accused **was advised of** the nature of the complaint and was detained under the terms of Section NUMBER of the ACT YEAR.
- 20) He **advised** Police witness NAME that both accused had been involved with each other on that same morning and that this was possibly a continuance of that earlier incident.
- 21) However PC Smith **advised** NAME that he only had around 10 minutes left of the hour.

U prvom primjeru glagol *advise* naglašava činjenicu da je neko i službeno obaviješten o nečemu što je vezano za njegove zakonske obaveze i prava. Međutim, u drugom i trećem primjeru *advise* ima značenje neutralnih glagola *say* i *tell*, ne podrazumijevajući nikakvo formalno obavještanje pomenutog tipa, niti iskazujući unaprijed stav pripovjedača prema tvrdnji koja slijedi. Od 15 pronađenih primjera upotrebe glagola *advise*, svega četiri primjera ukazuju na slučaj da se određena osoba formalno, usmeno ili pismeno, obavještava o određenim zakonskim stvarima, dok u jedanaest slučajeva u našem korpusu ovaj glagol ima značenje glagola „reći“. Birokratski jezik koji se koristi prilikom opisivanja događaja u policijskim izvještajima može biti težak za razumijevanje sa aspekta prosječnog govornika. Evaluacija događaja i učesnika obavlja se, uglavnom, u kalupima profesije koja diktira distanciranost, krutu objektivnost, preciznost i dosljednost u pogledu iznošenja svih relevantnih podataka.

4.2. Kognitivni i perceptivni glagoli u evaluativnoj funkciji

Glagoli iz ove grupe mogu da izražavaju očekivanja, vjerovanja i nadanja ili pripovjedač njihovom upotrebom prenosi svoje viđenje određenog događaja, ponašanja ili situacije.

Kada govorimo o glagolima kognitivnih radnji, primjećujemo njihovu generalno malu zastupljenost u korpusu, što pokazuje koliko se policajci ne žele oslanjati na puke spekulacije u svojim izvještajima i koliko rijetko na ovaj način izražavaju svo-

je nedoumice i nagađanja, pokušavajući u svakoj situaciji da pruže čvrstu potporu svojim izjavama i sudovima. Tako glagoli *guess, suppose, estimate, imagine, speculate, doubt, imply*, koji se prema prethodnoj podjeli mogu svrstati u slabije glagole, uopšte nisu prisutni u našem korpusu. Glagoli koji pokazuju visoku frekventnost u opštem korpusu BNC-a, *know* i *think*, u našem korpusu pokazuju relativno nisku zastupljenost. Glagol *know* javlja se ukupno 47 puta, od čega devet primjera predstavlja govor osumnjičenog tokom ispitivanja u policijskoj stanici, a u sedam primjera imamo govor policajca prilikom postavljanja pitanja osumnjičenom u policijskoj stanici. Takođe, u sedam slučajeva policajac izvještava o uvjerenju trećeg lica, a ne o vlastitom, što ukazuje na tendenciju korišćenja ovog glagola prilikom komunikacije sa osumnjičenim ili prilikom izvještavanja o tome šta je osumnjičeni u toku ispitivanja izjavio da je znao ili nije znao:

- 22) I asked the accused the identity of this person but he said that **he did not know** who this person was and was unable to provide any further details.

U korpusu, u skladu s dominantnim uticajem pravne terminologije, nalazimo i sintagmu *I formed the opinion that* (12 citata) u značenju „na osnovu viđenog procijenio sam da“:

- 23) I **formed the opinion that** she wasn't in any immediate danger and so I continued to run towards the assembly hall area.
- 24) I saw that the group of people that had been standing with the suspect had now dispersed and I **formed the opinion that** somebody in this group may have picked up the radio if it had fallen from my utility belt.

Upotrebom ove formalne fraze (umjesto neformalnih ekvivalenata *think, believe, assume* i sličnih) policajac oprezno uvodi svoje tvrdnje o činjeničnom stanju na mjestu događaja, kojima iskazuje izvjesnu nesigurnost i mogući stepen greške u

navedenoj procjeni. Kada se radi o izražavanju uvjerenja samog govornika, policajac potvrđuje da bez uporišta koje se bazira na čvrstim dokazima ne iznosi olako sopstvene sudove. Ova fraza javlja se u izvještajima dovoljno često da se može smatrati još jednim prepoznatljivim obilježjem ovog tipa diskursa.

Glagol *think* se u korpusu javlja svega 27 puta, od čega čak 20 citata predstavlja ili direktan govor osumnjičenog u toku ispitivanja ili glagol kojim se izvještava o mišljenju trećeg lica. Imamo svega šest primjera upotrebe glagola *think* u kojima policajac iskazuje sopstveno mišljenje, od čega se pet primjera nalazi u samo jednoj izjavi, koja se dosta razlikuje od ostalih po svom sadržaju i predstavlja veoma dugačku i intimnu pripovijest o napadu na djecu u jednoj školi.

Glagoli srednje i niže frekvencije u opštem korpusu engleskog jezika, koji su prisutni i u našim izvještajima, jesu *believe* (25 citata) i *feel that* (6 citata). Ovi glagoli su slabiji po svojoj retoričkoj snazi jer odražavaju izvjestan stepen nesigurnosti prema tvrdnji koja se iznosi. U velikoj većini slučajeva i ovi se glagoli susreću u pasivnim, bezličnim konstrukcijama:

- 25) The [ITEMS] were seen as containing a quantity of powder which **was believed to be** Heroin.
- 26) **It is felt therefore that** it would be worthy of consideration as a repeat initiative in the near future as either a local or Safer Central initiative.

Ovakvom upotrebom policajac pokazuje da stavovi koje iznosi nisu isključivo njegovi, da takvo uvjerenje dijeli s drugim pripadnicima svoje profesije koji su uključeni u razmatranje određenog slučaja i da, na taj način, s njima dijeli i odgovornost u pogledu ispravnosti neke procjene.

Među glagolima percepcije koji se koriste kao glagoli izvještavanja naročito je česta upotreba formalnog glagola *observe* isključivo u značenju *to see or notice some-*

body/something, ali nijednom u svom drugom značenju koje se također nalazi u formalnoj upotrebi – *to say or write what you have noticed about a situation* (Oxford Advanced Learner's Dictionary, 2010). Glagol *observe* javlja se ukupno 54 puta u našem korpusu. Pored direktnog objekta, glagol može biti praćen *that* klauzom ili veznikom *as*, u aktivu ili pasivu:

- 27) About TIMEhrs on DATE, the both victims were **observed as** they entered NAME Street, TOWN, at this time both accused were **observed to** also enter said street.

U pogledu evaluacije, ovaj glagol je potpuno neutralan. Učestalost glagola *observe* u policijskom diskursu može se smatrati jednim od najupadljivijih leksičkih obilježja ovog tipa diskursa i, kao takav, u navedenoj upotrebi, može biti jedan od signala potrebe forenzičkog provjeravanja autentičnosti izjave za koju se tvrdi da ju je izdiktirao osumnjičeni, navodno bez ikakve policijske intervencije.

Kada je u pitanju upotreba neformalnog glagola *see*, koji se u korpusu javlja u 157 citata, treba pomenuti čestu frazu *X was (were) seen as V-ing* (14 citata), kojom se prikazuje kako su stvari izgledale kada je policija stigla na mjesto događaja:

- 28) **This was seen as being accessed** from going up a flight of stairs in the barn, and over to a concealed area in among the rafters which was directly above the livery. **The flooring was seen as having been pulled up**, leaving a hole behind which would be adequate enough for a person or persons to drop down through and into the said livery.

Pomoću ovakve bezlične konstrukcije, policajac prenosi kako su stvari izgledale na licu mjesta, iznoseći sopstvene doživljaje onoga što je tamo vidio, ostavljajući pritom prostora za neka drugačija mišljenja ili dokaze koji bi se eventualno pojavili u toku dalje istrage. Uočljivo je postojanje nesigurnosti ali i subjektivnosti u policajčevom izvještavanju o ovim situacijama.

Najbliži prevod ove fraze, vrlo rijetke u svakodnevnom engleskom jeziku, a koja se često javlja u našem korpusu, bila bi bezlična konstrukcija „smatra se“, što bi odgovaralo po svojoj prirodi i učestalosti upotrebe ove fraze u pravnom i birokratskom diskursu na našim prostorima. Međutim, ne možemo da ne primijetimo neuobičajenu upotrebu iste fraze i u kontekstima u kojima ne bi trebalo da postoji ikakva doza sumnjičavosti prema činjenicama koje se iznose, jer su stvari u toj konkretnoj situaciji bile takve kakve jesu, pa je bespotrebno ostavljati prostora za neko drugačije mišljenje:

- 29) **He was seen as having obvious swelling** to both sides of his face, and finding it uncomfortable to speak.
- 30) **This was seen as being** behind a stone wall which was directly at the waters edge, and about 3 feet in height.
- 31) No medical treatment was requested by him in respect of these marks, which **were seen as being** standard handcuff application marks. **Accused was also seen as having** reddening to right eye and scratches to his shoulder and chest area.

U prvom primjeru, pridjev *obvious*, u *obvious swelling to both sides of his face*, potvrđuje da bi ono što je policajac vidio bilo očigledno svima, a ne samo njemu. Isti je slučaj i sa činjeničnim stanjem u preostala dva primjera: neki predmet se zaista nalazio iza kamenog zida, jer ništa ni u kontekstu rečenice ni u daljem tekstu ne ukazuje na mogućnost da se predmet mogao nalaziti negdje drugdje, nego upravo tamo gdje su ga i pronašli, a u trećem primjeru optuženi jeste imao povrede tog tipa kako ih opisuje policajac. Sve zajedno ukazuje na činjenicu da se glagol *see* i u ovoj frazi upotrebljava u svom osnovnom značenju i, iako u bezličnoj pasivnoj konstrukciji, označava ono što je jasno vidio sam pripovjedač. Međutim, upotrebom baš ove fraze policajac nastoji da isključi svako subjektivno viđenje ili procjenu i da prepusti donošenje zaključaka ekspertima koji će

takve navode i potvrditi. Ovakvim pretjerivanjima teži se istovremeno pomalo nasilnoj formalizaciji teksta koja je bliska policijskom diskursu, u šta smo se mogli uvjeriti i na osnovu drugih brojnih primjera neuobičajene jezičke upotrebe u našoj analizi.

5. Zaključak

Događaji u kojima je pripovjedač aktivno učestvovao, za razliku od onih događaja iz prošlosti u kojima je bio samo pasivni posmatrač, podvrgnuti su najčešće emotivnoj i socijalnoj evaluaciji. Oni koji pripovijedaju o događaju iz sopstvenog iskustva stvaraju priče koje ispunjavaju ličnim pretpostavkama i interpretacijama, subjektivnošću i vlastitim identitetom (Labov 1997: 3).

U ovom radu istakli smo značaj izbora glagola izvještavanja kao sredstva za izražavanje ličnog stava policajca prema određenoj radnji, situaciji ili tvrdnji trećeg lica. Pošto smo takve glagole podijelili na jake, umjerene i slabe, u pogledu stepena evaluacije koja se njima prenosi, ustanovili smo da je u korpusu prisutno najviše umjerenih ili neutralnih glagola, što ukazuje na činjenicu da policajac, u pogledu izbora glagola izvještavanja, najčešće pribjegava strogo formalnom jeziku i stilu prilikom opisivanja događaja i vlastitih doživljaja, u namjeri da depersonalizuje svoje viđenje stvari i prikaže ga kao neku vrstu potpuno objektivnog snimka cijele situacije, a sebe kao oruđe kojim je sve to samo precizno zabilježeno.

Međutim, pronašli smo i primjere kada upotrebom nekog od jačih glagola policajac osuđuje ponašanje nekog učesnika u događaju, iskazuje svoje nepovjerenje u pogledu istinitosti tuđih tvrdnji i, uopšte, eksplicitnije izražava svoje neodobravanje prema postupcima drugih lica. Rjeđa

upotreba slabijih glagola uglavnom ima za cilj da pokaže izbjegavanje formulisanja izričitih sudova i procjena u pogledu validnosti neke tvrdnje ili utvrđivanja činjeničnog stanja u slučajevima kada za definitivne zaključke nema dovoljno odgovarajućih dokaza. Sličnu funkciju ima i upotreba formalnih fraza *it was seen as being, it is felt that, I formed the opinion that* ili *it is alleged that*, čija upotreba ujedno ilustruje i dosljednu težnju policijskog službenika za postizanjem što objektivnijeg i distanciranijeg izraza prilikom pisanja izvještaja.

Literatura

1. Hopper, P. (1987), „Emergent Grammar“, *Berkeley Linguistics Society* 13: 139–157.
2. Hyland, Ken (1998), *Hedging in Scientific Research Articles*, Amsterdam: John Benjamins.
3. Labov, William & J. Waletzky (1967), „Narrative analysis: Oral Versions of Personal Experience“, In: J. Helm (ed.), *Essays on the Verbal and Visual Arts*. Seattle: University of Washington Press, 12–44.
4. Labov, W. (1972), „The Transformation of Experience in Narrative Syntax“, In: W. Labov (Ed.), *Language in the Inner City: Studies in Black English Vernacular*, Philadelphia: University of Washington Press, 354–396.
5. Labov, W. (1997), *Some Further Steps in Narrative Analysis*, *The Journal of Narrative and Life History*, Special Edition.
6. Shuy, Roger W. (2005), *Creating Language Crimes, How Law Enforcement Uses (and Misuses) Language*, Oxford University Press.
7. Swales, M. John (1990), *Genre Analysis: English in Academic and Research Settings*, Cambridge University Press.

REPORTING VERBS AS EVALUATIVE DEVICES IN POLICE REPORT NARRATIVES IN ENGLISH

Summary

This paper examines reporting verbs as a means of evaluating situations, actions and propositions present in personal experience narratives. The corpus for this study was composed of official police reports in English. The choice of the reporting verb tells us something about the writer's thoughts, feelings and interpretations in connection with a particular situation, and, when actions or propositions of other people are concerned, the writer gives his or her personal assessment of the credibility of such propositions or their author as a witness or suspect. In this way, police reports, the same as other personal narratives, not only present reality but also construct it given the subjective nature of evaluation itself.

sanja-nk@t-com.me